

У 14 років — зв'язкова УПА, а в 15 — ворог народу

Любов Погонюк провела багато років у таборах за любов до Батьківщини

Ще підлітком її засудили до каторги. За ці 10 років Любов Погонюк, зв'язкова УПА, змінила декілька в'язниць, спробувала на собі все — холод, голод та важку працю. Нині вона, 88-річна жінка, не втратила любові до життя та до людей довкола неї.

Пані Любов з радістю приймає гостей, не забуваючи при цьому пригостити їх чимсь смачненьким (адже 30 років пропрацювала у сфері харчування), цікавиться подіями в Україні та за кордоном і понад усе на світі вболіває за щастя рідної країни. Адже колись, у підлітковому віці, не злякалася і погодилася допомагати повстанцям. Неймовірну історію життя здолбунівчанка Любов Погонюк розповіла кореспонденту «Нового життя».

ОДИН З НАЙСТРАШНІШИХ ДНІВ У ЖИТТІ

Народилася Любов Погонюк у серпні 1930 року в Кунині. Росла у звичайній сім'ї. Окрім неї, батьки виховували ще двох дітей — старшого сина та молодшу доньку. Переїхали згодом на хутір Підспасів. Були одними з перших, хто туди почав заселятися. Жінка розповідає, що було дуже важко. Та найтяжче стало тоді, коли приїшли совети. Тоді їхній хутір прихистив повстанців. А сама Люба стала зв'язковою. Попри свій юний вік.

— Мені було 14 років. Дядько, Василь Піддубій, був станичним. Він мене і попросив стати зв'язковою. Дівчат на хуторі майже не було. Татові це не дуже імпонувало: я ж ще мала, тривожився за мене. Але я сама вирішила й наполягла на своєму. Була зв'язковою, носила грипси на Спасів. А псевдо маяя «Сумна», — пригадує Любов. Так дівчина стала допо-

магати повстанцям, доки не вчинили енкавееівці облаву на хутір.

— У нас на хуторі якраз стояли сотня Широкого і чота Ясенка. Якось тоді так вийшло, що одного з бійців з сотні Широкого поранили. І цього пораненого повезли на Дермань. На повороті на Суйми потрапили бійці з пораненим у засідку і їх взяли у полон. Санітар не витримав тортур і видав наш хутір, що там хлопці стоять, сказав, скільки їх. Дядько наш хуторянський, Олійник, який возив їх, повернувшись, розповів про обставини та сказав хлопцям, щоб ховалися, бо вони — зражені. Широкий зібрав своїх і вивів. А Ясенкова чота так під лісом і залишилася. Як тут рано в понеділок прокидаємося, а наш хутір оточений з усіх боків: з Кунина, з Уїздців, зі Спасова. І давай бити, стріляти. Полетіли вікна. А тато мій в хаті був, з ним дядько, мамин брат. Зайшли енкавееівці в хату, вивели тата і маминого брата. А ми з мамою з хати повибігали,



Любов ПОГОНЮК.

кричимо: «Чого ж ви їх берете? Вони ж у хаті сиділи, ніде не ховалися». Нас з мамою тоді загнали багнетами в хату. Чота Ясенка тим часом відступила, енкаведисти за нею — в ліс. І там зав'язався бій.

Совети дуже знущалися над усіма, кого взяли, навіть над сільськими дядьками. Мого тата замордували. Та так, що на ньому живого місця не було. Кілка двоєметрового забили в горло. Все повідрізували. Важко те згадувати. Це було 6 березня 1944 року. Тіло татове ми забрали, а мого і татогого братів лиш на другий день знайшли у лісі Віздецькому. Мій

ли. За кілька місяців приїхали по тих, хто залишився. Адже співпраці з повстанцями у Радянському Союзі не пробачали.

— Усіх хуторян, чоловіки яких тоді загинули, — на вивіз. «Забірайте всьо, ви більше сюда не верньотесь. Ти, Люба, вийдеш замуж за советського громадянина», — казав мені лейтенант, який забирав нас. Позабирали все: корову, свиней, все, що було. Як поїхали на Мізоч, мали якраз із села виїжджати, з лісу почали наші хлопці нас відбивати. Я скочила з підводи, а мама сидить, бо ж сестричка мала,

просиділи до жовтня. Тоді нас і судили на воєнному трибуналі. Мене судили ще з двома дівчатами: тією, що на очу з нею ставали, і Мартою Пальчевською. Дали нам по 10 років таборів і 5 без права виїзду, — розповідає Любов.

УКРАЇНЦІ У НЕВОЛІ — ДУЖЕ ДРУЖНІ

Коли старших почали вивозити до Сибіру, Люба потрапила до Львівської дитячої колонії. Адже була ще неповнолітньою.

— До обіду ходила до школи на заняття, а по обіді — на роботу. Працювала спершу у в'язальному цеху

було тяжко. Хай Бог нікому не дає такого, — зазначає Любов.

Довелося їй молодій і на лісопалів працювати, що було однією з найтяжчих для жінок робіт. Так дотягла до 1954 року — звільнення з табору. Проте попереду ще 5 років заслання, які Мусила провела у Сибірі, адже дозволу на виїзд не було. У дівчини був вибір: або залишатися в Магадані і працювати у дитячій лікарні, доглядати дітей, або їхати на «пріиски». Обрала перший варіант. Проте життя однаково було важким. Навіть елементарне — одяг та їжа — дістати було складно.

— Як вийшли ми на волю, нічого не мали. Дякувати Богу, мама вислала піджака і суєнку. Бо навіть у магазин не було в чому вийти. А ми по 400 рублів отримували. Я з подружжю Донею жили на квартирі. То і за житло треба було платити, і собі щось прикупити. Ми з нею назбирили грошей і купили суєнку — спершу мені, вишневу. А пізніше придбали синю — для Доні. На свята ми з нею мінялися сукнями. Потім гроші на пальта назбирили. А щодо їсти... Я в лікарні щось таки поїм, а Донея влаштувалася у жіночу консультацію, в поліклініку. То вона вже не мала де їсти, — пригадує Любов.

Жінка розповідає, що попри всі труднощі, українці у засланнях були дуже згуртованими. Завжди одне од-



Весілля Погонюків.

тому кулі прошила голову. Та ще, видно, після пострілу живий був, то багнетом добили. Всіх хлопців загиблих повозили і разом похоронили в Кунині. Це були перші поховання на новому кладовищі. Зробили дві братські могили: вісім чоловік сільських і дев'ять повстанців. Люди поносили, хто що міг. Нашим труни поробили, а цим хлопцям дев'ятьом вже ні. Збили дошки, поклали їх туди, люди рядна поносили, потім накрили дошками. Але коли почали землю кидати, ті дошки попровалювалися... Коли везли вночі їх хоронити, навколо бомбили дуже. Але що ж, війна йде.

**«ЗАБІРАЙТЕ ВСЬО,
ВИ БОЛЬШЕ СЮДА НЕ
ВЕРНЬОТСЬЬ...»**

Так просто жителів хутора енкавееівці не залиши-



Так жили на засланні в Магадані.

чий терен повзу, вся в кулі. Кулі кругом. Стернею повзу. Думаю, може хоч до лісу доберуся. А там дві хати стоять. Зайшла вже за клуню, а там мама стоїть. Питаю: «А де Ганя (сестра)?» «Не знаю, – відповідає. – Вже упіймали її, мабуть». Ми пішли в ліс, на Спасів. Там нас прийняли знайомі дівчата-зв'язкові. Вже ввечері повернулися до своєї хати на хутір, а там люди сказали, що Ганю нашу прихистила місцева жінка, в якій було восьмеро своїх дітей. До неї приходили, щоб забрати. Хотіли, щоб ми прийшли за дитиною. А жінка не віддала, сказала, що то все її діти. І так врятувала, – розповідає жінка.

Всю осінь та зиму Люба з мамою ховалися по лісах і селах від радянських спецслужб. Проте навесні 1945 року дівчину таки упіймали.

– Це було 11 квітня. Вивезли на Мізоч і життя моє закінчилося. Питали, яке я маю псевдо. А я назвалася іншим іменем і прізвищем, щоб рідних не шукали. Але на «очній» дівчина зі Спасова сказала, що я – Люба, і чим я займалася. То вони записали, що це моє псевдо. Було слідство, мене катували. А потім 26 травня зібрали всіх і повезли на Дубно. 117 чоловік нас було: 22 дівчини, інші – хлопці. Гнали нас пішки з конвоєм, собаками. Коли прийшли, ні встати не могли, ні сісти. Ноги попухли. Голодні. У тюрмі нас посадили по 30 людей у камеру. Ніде було сісти, ніде лягти. От лягали одна на одну, ноги закладали. Так і

сів там закінчила. До повноліття мене там тримали, – оповідає жінка.

Коли виповнилося їй 18, відправили дівчину в Херсон, потім – у Магадан.

– Всіх, хто за 54-ю статтею (Кримінальний кодекс УРСР (1927 і 1934), стаття, що передбачала відповідальність за «контрреволюційну діяльність», «зраду батьківщини» – авт.) сюди, у Берлаг відправили (за Вікіпедією – це табір із суворим режимом для утримання особливо небезпечних злочинців). Закрили нас, як у тюрмі. Номери подавали: на хустці номер, на спідниці і на спині. Почали вивозити на золоті копальні – «приїски». А я важко захворіла. Мене тоді у медчастину поклали. У тайгу не взяли. А я лежала в лікарні, як виписали, пішла на будівництво у Магадан, – пригадує жінка.

Важкі були умови для роботи і життя. Копали траншеї вручну кирками по мерзлій землі. Порції їжі були крихітними, а сама їжа – дуже несмачною. Як розповідає Любова, за день вмیرали сотні людей. А на «приїсках» гинули ще більше. Трупів звозили десь у ліс і там закопували. Не кожен зміг витримати голод і холод, непосильну працю.

– Морози – до 60 градусів. І їсти нічого. Мало нам давали, бо норми не виконували. Якихось 300 г хліба і баланди півчерпака. На сніданок – ложка якоїсь каші й шматочок хліба. Обід – щось таке, що і свиням не дають. А на роботу женуть: за нами конвой із собаками. Дуже

ного підтримували, любили збиратися разом, співали пісень та спілкувалися. І весілля гуляли завжди гуртом. У 1957 році Любова вийшла заміж за волинця Йосипа Погонюка.

– Сімдесят чоловік на весіллі було. Якраз звільнялися. То всі хлопці і дівчата сходилися між собою. І допомагали одне одному, як могли. Як ми одружилися, нічого не мали. То і хлопці допомагали, і чоловік сам майстрував. Ліжко зробив для нас, – розповідає жінка.

Вже у 1959 році Любова народила доньку Лесю. У 60-му приїхали у відпустку до України, і там похрестили дівчинку. А через деякий час у жінки виявили ваду серця. Тоді у сім'ї вирішили переїжджати до України та шукати щастя на рідній землі. Проте не солодко спершу було і тут, на Здолбунщині. Довелось попоїздити по інстанціях, аби родину бодай прописали. Та згодом і роботу познаходили, і півхаті придбали у Здолбуніві. В якій, до речі, і нині живе пані Люба. Проте вже сама, адже чоловік її помер 16 років тому. А донька з сім'єю у столиці, проте не забуває матір, часто навідується.

Важка доля залишила на серці Любові Погонюк глибокі рани. Проте, попри всі біди, які їй довелося пережити, жінка залишається оптимісткою і надихає інших у всьому бачити радість. Саме тому у її домі завжди охайно і затишно, а навколо хати ростуть квіти.

Записала
Ірина САМЧУК